

«ПРАВДА БУРЯТИИ» СОНИНОЙ РЕДАКЦИИН АЖАЛШАДЫЕ БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АМАРШАЛГА

ХҮНДЭТЭ НҮХЭД!
Буряд Республикын Арадай Хурал мүнөө республика дотороо эгээл мэдээж, хүндэтэй сонинуудай нэгэн болохо танай сонинной редакцийн ажалшадые сонинной түрүүшын хэбэгэй гараһаар 80 жэлэй ойн баяраар үнэнзүрхэнһөө амаршалнабди. Буряд орон дотор эгээл түрүүн хэблэгдэжэ эхилһэн түүхэтэйт. Тиимэһээ танай сонинной юурнууд дээрэ бүхы республикынай түүхэ үнэн тодоор харуулагдаа. Гансата республика дотор боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые харуулхын хажуугаар, мүн хэдэн үе уншагшадые хүмүүжүүлхэ, түрэлнутагтаа дурлан түрүүлхэ, түрүүдүй дүршэл нэбтэрүүлхэ, дутуу дунданууд болон

бэрхэшээлнүүдтэй тэмсэхэ, илалта туйлаха хэрэгүүдые үүсхэнэ байнат. Иигэжэ урагшатай хүдэлмэрилжэ, Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагдаһантанай дэмы бэшэ. Нүүлэй үедэ хэдэн олон бусад сонинуудай би боллобошье, «Правда Бурятии» сонин үргэн олон уншагшадайнгаа дура зүрхэ буляһан зандаа. Редакцийн коллективтэ, бүхы ажалшадтань, ветеранууд болон шатань бэшэ хүдэлмэрилгэшэдтэн, тэдэнэй түрэлхидтэ үшөө эхэ туйлалтануудые, Буряд оройнгоо халбаран хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулхыетнай хүсэнэбди.

Михаил СЕМЕНОВ,
Буряд Республикын
Арадай Хуралай
Түрүүлэгшэ.

ЯАРМАГ НЭЭГДЭХЭНЬ

Хотын хүүгэдэй-эдиридүүлэй уран бэлигэй байһан соо гурбадахина уласхоорондуйн Улаан-Үдын яармаг июнийн 10-да үүдээс солихонь. Энэ ушараар хаамал түхэлэй акционернэ «Улаан-Үдын яармаг» бүлгэмэй директор Э.Ш.Бадмажапова олондо мэдээсэл тараадаг хэргэсэлнүүдэй хүдэлмэрилгэшэдтэй уулзалга хэбэ.
- Урда тээхи яармагуудта орходоо яармаг үргэн дэлисэтгэйгээр үнгэрхөөр хараалагдана. Мүнөө оройнмай, мүн хари гүрэнэй 70-аад гаран предпрятинууд эндо хабаа хахабли гэжэ мэдүүлгэ орууланхай, - гэжэ Эржена Шоймполовна хэлэнэ.
Пенза, Воронеж, Барнаул, Кемерово, Санкт-Петербург хотонуудай үйлэдбэрлэнэ продукциянуудые харуулаха танагууд түлэг дундаа

бэлдэхгдэжэ байна. Урлаһь эдэ эмхинүүдэй сэхиниһь промышленна эд табигладаг байһан наа, мүнөө эдэ хоолой зүүлдэ анхаралаа хандуудаг болобо гэжэ тэмдэглэхээр.
Тэрэ тоодо манай «Амтаһаа» эхилээд, хэдэн предпрятинууд хабаадалсаха. Зүгөөр «Акватур», мях-консервын комбинат, авиазавод гэхэшээлэн

предпрятинуудай хабаадахая арсаһанда мүнөө сагай дэлгүүрэй эрхэ байдалда бодото нууриа алдажа байна гэжэ халагламаар.
Э.Ш.Бадмажапова байдал тухайгаа дэлгэрэнгүйгээр хөөрхө зуураа, яармаг үнгэрлэгдэ журналистнуудай оруулан хубитые тэмдэглэжэ, «Бурятия» нийтийн корреспондент В.Гомбоева үгтэ бэлгээр шагнаа.
Тимофей НИМБУЕВ,
Аркадий БАТОМОНКУЕВАЙ фото-зурагууд.

* АМАНАЙ АЛДУУРЯАР АРАДАЙ НАЙДАА АЛДАГДАХА

Харанхы хууринда ажаһуугшад гай гасаланта хоёр үбэл дабажа гараһан байна. Хуурин дотор хоёр жэлэй туршда котельнэ хүдэлмөггүй, тиин бүхы гэрнүүд, хургуули, больница, магазинууд болон клуб түлэгдөөгүй. Үбэлэй сагта энэ тосхон Ленинградска блокадын гэхэ гү, али граждн дайнай үе нанууддаг хэн. Нурагшад партынгаа саана дэгэлтээ дагдайлдажа нууха. Гэдэһээ үлдэһэнһөө, мүн түлэгдэжэ байһан «буржуйкын» муухай агаарһаа боложо, багшанарай мэдээгээ хаяжа унахашье ушарнууд дайралдадаг байгаа. Класс бүхэндэ багахан «буржуйка» тодхоотой байгша бэлэй. Форточко руу гараһан сорготой имэ түхээрлгэнүүдһээ боложо, сонхонуудын зузаан гэжшэ мульһөөр хушагдашадаг хэн. Байрын гэрнүүд мүн лэ «буржуйкаар» түлигдэхэ, зүгөөр хэн имэ түхээрлгэ үгыб - дааража, хүлдэжэ нуудаг байгаа. Би хүнһөө дуулаһаараа юрэ хэлэнэгүйб, тэндэ минии ажы, ахамни бүлэтээ ажаһуудаг. Ажалгүй, мунгэгүй, тулюур туйган харанхойнхид «нохойн» үлэн хоһон байдал гаталха баатай болоо. Аймагай захиргаанай, Правительствын зүгһөө эдэ зондо тухалха гэхэн нэдэлгэ байгаа гэшшэ гү? Байгаа.

хандана: автономно котельнэ барилгада муһоонэй байдалаар хэды мунгэн хэрэгтэйб?
Антоновой харуу: «Багсаам-жалхада 2,5-3 миллиард түхэрэг (1997 оной сэнгээр)». Үнэхөөрөошье, мунгэн номологдон байгаа. Энээн тухай үгэ суугай тарахада, харанхынхид баярлан нэргүү болоһоо хэн - одоошье эршүүлын ажалтай болохо, ажалгүй барилгада эндо олон ха юм. Зүгөөр тэдэ ажалтай боложо шадаагүй.
Улаан-Үдһөө гү, али Хягтаһаа гү... барилгаһадай бригада Харанхы эрэг хэн.
Харин саашаа юун болоһондонь этигэхэн хүшэр, имэ юумэн болодог юм гү гэжэ ханахаар. Шэнэ котельнэ баряагүй, проектынгээ ёһоор 12 котел тодхохо аад, мин лэ багахан котелнуудые асаржа табья. Магазинай мэнэ-мэнэ хандаржа унахаа байһан склад соо эдэ котелнуудаа тодхохо юм. Дулаа гүйлгэдэг соргонуудые хэншье заһабарилаагүй. Энээнэй удаа хоёрдохи шэмэрүүн үбэлөө харанхынхид дабажа гараха баатай болоо. Баһал үнөөхи «буржуйкн-нуудаа» бааюула үбэлжөө. Имэ «котельнэ» хургуулиһаа байха юрын байрын гэрнүүдые гүйсэд дуулаасуула шадалгүй байгаа бшуу.

дотон мунгэнниһь гаргашалагдажа дууһаа. Зүгөөр котельнэнь үгыл аад лэ үгы, дулааниһь баһал үгы. Дулаа гүйлгэхэ соргонууд рууны бюджетэй мунгэн хиидээ.
Тэрэ мунгэнь хэн оорынгоо хармаан руу хэбэ?
Тэдэ зонине хүнүүд мэдэхэ, нэрэ обогоорн нэрлэдэг, тэдэнэй нэрэ обог би муһоодоо бү хэлэхүү.
Энээнэй түлоо прокуратура, налогово полици, КРУ, тоололын палата бии.
Заһан толгойһоо гутажа эхидаг гэсэгшэ, энэнь зүбтэй. Муу эзэтэй наа, ажахы заяандаанье хүгжэхгүй. Ямар хүтэл-бэрилгэнэ эзэн хүн мунгэ номолһон аад, түсэблэһэн хэрэгын бүтэбэ гү гэжэ шалгадагүй юм: тиэхэдэ хэлэһэн үгэдоо хүрөөгүй гэшшэ. Зондо тухалхаб гэжэ хэлэһэн аад, энэ туһынгаа далда дор зарим хүнүүдтэ баяхахын арга олгоо. Котельнэ барихамнай гэжэ зорюута шалтаад, хунгуулин урда тээхи хүдэлмэриэ ябуула зорилготойгоор оорынгоо тухалагшадта хэнэн ажалайн мунгэ түлэхэ гэжэ шиидээ аалам. Мүнөө тэдэ туһамаршадын би шадалаараа оролдон хүдэлжэ байна: ондоо кандидатнуудай түлоо идхалгын хүдэлмэри ябуула байһан хүнүүдые телефоноор хонходожо айлана.

Урдамни Хягта хотын аймагай «Ленинэй тууг» («Ленинское знамя») гэхэн газетын хуушанай сулуулбари-подшивка байна. Энэ газетын 1997 оной мартын 15-най дугаарта Буряд Республикын Президент А.Потаповай февралын 27-28-най үдэрнүүдтэ Хягтын аймагаар албанайнгаа хэрэгээр яһан тухай тоосоон үгтэнхэй. Тиихэдэ министр-нүүдтээ (М.Атанов, И.Калашников, В.Халанов, С.Антонов болон бусадтай), аймагай захиргаанай түлоолэгшэдтэй (В.Стручков, А.Тигоров гэхшэд болон бусадтай) хамта республикын Президент В.Хунгэн машинаар аймаг соогуур «аяншалһан» байна.
Президентын аймагай зоноор уулзаһан тухай корреспондент байн дурараа, мүн мэргэжэлтэ бэлиг шадабариа элсүүлжэ бэшэ. Эндэ зоной хүнэр байдал тухайгаа хооронһон үгүүлбэринүүд, корреспондентын оорын ажагалтанууд, тоосоото мэдээсэлнүүд оруулагданхай.
Тулюур туйган байдалда

туйлдаа хүрэхэн зон Буряд Республикын Президенттэ найдан, энэ уулзалгада ерэжэ, ниодэнһоо нулимса гүйлгэн байжа, өөнэдлынгоо гай гасалан тухай хооронһон байна.
Тэндэ имэ гуйлтатай бэшгэ байгаа: «Хүндэтэ Леонид Васильевич Потапов! Шэнэ котельнэ барилгада, дулаа гүйлгэдэг соргонуудые заһабарилгада мунгэ номолхыетнай Танай хунгагшад үнэнхэ зүрхэнһөө гуйна...»
Тиихэдэнь Леонид Васильевич имэ ушарта тухалхые ходоодоо үгээ үгэдэг зангаараа ганса үгээ үгөөд дүүрээ бэшэ, харин хэрэгтэй мунгэнь номолһон юм. Имэ шиидхэбэри уулзалга дээрэ Президент зонтой хамта гансата гаргаһан байна, халтад гээ наа, уридашалан энэ ушарта бэлэн байгаа хань.
- Танай эрилтэрэ Правительство танда тухаламжа үзүүлхые оролдохо. Слава Михайлович, - суллаан дээрэ байһан барилгын болон архитектурын министр С.М.Антоновто Президент

хүлээнэб.
Котельнэ бариха гэжэ номолог-

Мүнөө болохоодо оорын түлоо дуугаа үгэхын тула А. Потапов юн гэжэ гэжэ харанхынхидта үгээ үгэхэб? Тэрэнэй түлоо хэн дуугаа үгэхэб даа. А.Потапов мүнөө тиимэ Харанхы онохоёо айха байха. Тээд үгээ үгөөд, зоной найдалда хүрэхэ арга олгуула ондоо аймагууд би ха юм. Хоһон хубхай үгэнүүдые шагнажа, һүүлэй һүүлдэ мэхэлүүлхээ хүнүүд шэлээрхэдэ болонхойл.
НКОЗЫРЕВА

БУРЯАДАЙ ГҮРЭНЭЙ ТЕЛЕРАДИО-ДАМЖУУЛГЫН КОМПАНИЙН КҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНАЙ МЭДҮҮЛЭ

Бултанай мэдээһээр хунгалтын урдахи кампани улам шагнадаһаар байна. Нүүлэй хэдэн үдэрнүүд соо энэ үйлэ хэрэгүүд эгээл хариусалгата шатадаа ороо - Буряд Республикын Президентын болон Арадай Хуралай депутатуудай тушаалда кандидатнууд гүрэнэй телевизион болон радиогоор үгэ хэлэжэ эхилэнхэй.
Бурядай Гүрэнэй телерадиокомпани түбэй хунгалтын комиссия үнгэрлэн жээрээбэй ёһоор кандидат бүхэндэ түлбэригүй ба түлбэригүй гуримар республикын хунгалтага хандха арга олгуула. Гүрэнэй электорно мэдээсэл тараадаг хэргэсэлнүүдэй политическэ үүргэ, хүсэ шадал тэмдэглэһэнэй үдүү. Эгээл энэ ушар кандидатнуудай эфиртэ хэлэһэн үгэ бүхэнэингоо түлоо республикын арад зоний урда хариусалгатай байха ёһотойе шагуудна.
Бурядай Гүрэнэй телерадио-дамжуулын кампани радио шагналшадтайгаа ба телевизион харагшадтайгаа урда нимэл хариусалгата улта даажабана.
Энэ ушараар Бурядай Гүрэнэй телерадиокомпани сэхэ эфиртэ хабаадагшадта - Президентын тушаалда кандидатнуудта, тэдэнэй штабуудта, Арадай Хуралай депутатуудтай тушаалда кандидатнуудта, тэдэнине дэмжэхэн булагүүдтэ, хунгалтын материалнууды-фильмнүүдые бэлдэгшэдтэ республикынгаа арад зонине хүндэлжэ, хунгалтын урдахи идхалга болгоомжотойгоор, бэээ бари-гяар, оорынхоо болон бүхы республикын хизаар ороноор ажаллаха арга олгуулан мэдээсэл тараадаг хэргэсэлнүүдэй нэрэ соло гамнажа ажаллахыетнай гүйн ханданабди.
Республика доторхи политическэ байдалай номгон тэгшэ, үгэ хүүр ойголонсон байхын тула Бурядай Гүрэнэй телерадиокомпани, тэрэнэй журналистнууд болон хүдэлмэрилэгшэд бүхы арга шадалаараа оролдохо. Мүн иигэжэ Буряд Республикын Гүрэнэй дээдэ тушаалнуудые эзэхэеэ нананан кандидатнуудта ханданабди.

ТОЛМИ

адхаба. - Мэри, би шини шүлэгүүдые уншаа нэм, ехэ найшаагдаа. Энэл зүргөө баряад яба, шүлэг бэшидэг эхэнэр зон үсөөн ха юм даа, уян найхан сэдхэлтэйш, үндэр хурса бодолтойш,- гэбэ.

Би Даши Дамбаевай шүлэгүүдые янала уншаан, олон шүлэгүүдынь намда найшаагдадаг

дуулахан шулуун мэтэб.
Неруда мэтэ, далай ехэ сэдхэлтэй байхаа хүсэжэ,
Гарууди шубуунда зүүдэн сооһоо ханданаб.

Хикмет мэтэ, ган булад зоригтой байхаа хүсэжэ,
Хэзэши, хаанаитэмэлтэши шамданаб.

Аглаг түби-алтан бэлэг намда!
Алхалнаб гансал урагшаа,

Литературна институтта ерэхэдээ баярладагби. Аха дүүгээ харахан ишги, таанараараа хөөрлэдхэдөө, гуниг минии таража, ишнэ хурса бодолнууд, шүлэгүүд түрэдэг, - гэбэ Даши.

Сайгаа манайда уугаад, оюутадтай садатараа үгэ андалдаад, шүлэгүүдээ бэе бсөдөө уншаад, шүлэгэй элдэб маяг хэлбэри, уран аргууд тухай хөөрлөдөөд, ехэ сэдхэлтэй хананги, баяртайнууд тараа нэмди.

Оюун бодолтой, түрүү хүнүүдэй зэрэгдэ ябахан агуу поэт Даши Дамбаев ухаан бодолоо бисалгажа, ишнэ шүлэгүүдээ түрээжэ, энэ дэлхэйдэ гансаарданги ишги ханагдаа нэн.

манаа эрьен ерээ, арادتтай сугтаа ажабайдалаа зохино... Поэдэй найхан хур бодолнууд аржагар мури сооһоо гаража ерээд, сэдхэлээрээ бэлигтэй хур басагадаа дэмжэ хыем урвална бэши гү даа? Хар арьяатан ишги бэе бэе ядажа бү ябагты гэжэ хүнүүдтэ хануулиа бэши гү даа? Хара ханаанда абтангүй, хара хадаа хүнэй шарай шарайла арюун найхан параяа ажа абьяасаар угтагты!» энэ бэши гү?

Уняартахан Харганшотагтаа

Уг изагуур дамжуулхаа Уран шүлэгшээ түрөө-Угсаатанай нэрэ нэрлүүлжэ Эрхим хубуун түрөө, Эхэ эсэгын соло үргэһөөр, Бэлигтэй поэт түрөө-Буряад арадаа суурхуулхы Удха түгэлдэр номуудын:
«Шанха дээрэм паран», Шармайхан уян сэдхэлтэй «Годлинууд», Уянга татахан «Утанай», Алтан дэлхэйн «Нананай» дуун.

«Ажаһуугша, эсаргалтай ябын даа, «Алтан зула» бадаража, Арадайнгаа сэдхэлтэ» мүнхэн
Аглаг найхан Буряадтаа, Ага, Усть-Ордагай ууясам талануудаар «Улаан-Үдэ», «Согто-Хангал», «Сэлэнгэ» Ута «Замай дуун», «Хабарай дуун», «Инагити» «Буряад ороной соло», «Түрүүшын дуран», Бэлигтэ поэдэй уянгата дуунуудыг Аялгатуулан, арадни дуулан, Агуу поэдээ дурсан, дурсан!

Мэри ХАМГУШКЕЕВА

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: поэт Даши Дамбаев.
 Гэр бүлын альбомһоо.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА

МОСКВАДА УУЛЗАЛГА

(Дурсалгын гэбтэрһээ)

1970 оной зун байгаа. Москвада Литературна институтдай хамтын байрада, Добролюбовай 9/11 үйлсэдэ, гурбадахи дабхарта би Люба Валя хоёртой кухни соо эдсэгээ шанаха зуураа, үдэр болоһон семинар тухай, уншаан номууд тухайгаа хөөрлэдэжэ байгаабди.

- Ямар амтаттайхан үнэр гаранаб? - гээд дунда зэргын бэстэй, харахан шүрээгэр хубуун шагааба. - Поэзээр амилхан сайгаа уухадатнай, амтаттай байха даа, - гэбэ энсэхилэн.

- Тиймэ, тиймэ, - гэжэ басагад энсэлдэбэ. Валя - ород басагад нэн, Уралһаа ерэн, Люба - белорус, Минскхэ ерэн. Басагад нам тэши хаража, «шини земляк бэши гү даа?» гэбэ.

- Би поэт Даши Дамбаевби, заочно Литературна институтта туранаб, мүнөө экзамена тушаахаа ерээб, - гэжэ хэлээд, шаангаар бултанайнай гарые

байгаа. Буряад талын бэлигтэй хубуун ерээд байна ха юм даа. Бодолгомо болоһон, эсхэн шэг шарайтай. Түрүүшынхисэ би анхаржа харабаб. Поэзи тухай хөөрлөдөөмний тодон абажа, дэлхэйн литература найн мэдэхэ байһанаа харуула. Үгэ хэлэхэ бүрээ шоднишь ялалзажа, эсхэн шэг шарайн хүүдэришь харагдабагүй. Неруда Хикмет хоёрто зорюулан шүлэгөө гараа урагшань дэлгэжэ, аялга доронь урагша хойшоо ябажа байгаад, артист ишги уран гоёр сээжээр уншаба:

XX зуун эсэлэй Хоёр агуу поэдүүд-Неруда Хикмет хоёр Ходол минии сэдхэл ухаае эзэлтэ.
Альган дээрээ шүлэгүүдэйн номууды дэлгээд, Ажабайдалда гайхамшагаар дурлажа, Асару позоон байгаалин

шуурга халхи угтанаб, Аадар, саһан, мундэр соогуур, аюул, зоболон, уйдхар дундуур.

Аялга түгэс Чайковскийн нэгдэх концентээр Аялгата ханхипана Неруда Хикмет хоёр. XX зуун эсэл шуһан соогуур дамжан, Хоолойн шаангаар дуулаха дурамни хүрэн... «Аппассионатны» мундуу хүсөөр дамжан, Агуу сагай хубуун байхаа хүсэжэ,

- гэжэ зоригтойгоор, ханхипаса уншаһанайнгаа хүлэдэ хэлэ нэн:

- Поэт ябахада хүндэ, хүн намайе найн ойлгоногүй, гансаарданаб. Үндэр дэлиэстэй поэзи тухай хэлэхэдэи, хүнүүд ойлгоногүй, хоб-эсбээ хэлээд, эдихэ уухаа хубаажа байдаг бэши гү? Гунигтай хаража байхада, Москвада,

...Сэсэг гэжэ нэрлэбэл, Сэгнэжүгэй найхан сэсэгби. Мүшэн гэжэ нэрлэбэл, Мүхэнжүгэй хурса мүшэнби. Газар, уһан, асаарһаа Гал дундуур мундэлөөб. Бүгдэйн түлөө гэнэн Буддын пангин сурталаар Хүмүүни арюун сэдхэлтэй Хүн бүхэн бурхан, Мартагдашагүй сэсэг, Машиа харуул мүшэн. Майхан сэлмэг тэнгэри доро, найхан позоон дэлхэй дээрэ Гайхан түрэн эсаргажа, Найдал баяр дамжуулан, Суурян ишги дууемни Дуурян хэншьеб дабууеман!

гэжэ хэлэхэдэ, хүнише сэсэгтэйшь, мүшэнтэйшь, бурхантайшь гэжэжэ харуулиа. Уян найхан сэдхэлхэн уянгатуулан дуугаа эдсэлүүлэ. Поэдэй дуунууды дурсан, дурсан дуулаабди. Даши Дамбасв шүлэг дуунуудаараа

САГАЙ БЭРХЭДЭ ДИИЛДЭНГҮЙ...

Хэжэнгийн интернат хургуулин гол байшан жараад оной эхээр баригдаһанһе наа, үмхиржэ унаха туйлдаа хүрэхэдэнь, аймагай захиргаан дары хэмжээнүүдые абажа, хуралсалай хүдэлмэринүүдые 2 дабхар хамтын байрада үгэргэхэ болгуулан юм. Нургуулин байшан шэнээр бодхоохо асуудалы аймагай захиргаан дээдын зургаануудтай түргөөр шийдхэжэ, барилга сагтан эхилхэн гэшэ. Аймагай ооһэдын хүтэлбэрин толгойлогшо Семен Цыдыпович Цырегоровэй хүсэл оролдолгоор энэ шухала барилга эхилэгдэн, мүнөө байшанай торхо бодхоогдоод, хушалга доро оруулагданхай.

Наяхан албанай хэргээр Хэжэнгээр ябахадаа, тус хургуулин директор Жамбал Цыренжапович Доржиевтай уулзажа хооролдхэдэмнай ингэжэ мэдүүлбэ:

- Нургуулинманай шэнэ байшанай барилгы РСУ-гай барилгашад найнаар яһала түргэн болзор соо бодхообо. Юрын барилгашанһаа начальник болотороо урғанан Самбу Халзанович Дашивай хүтэлбэрин шадабарине элдэ онсолотой. Юуб гэхэдэ, энэ нүхэрнай манай хүнэр байдалые тон зүбөөр мэдэржэ, барилгын ябасые нилээд түргэдүүлээ гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ прораб Бата-Жаргал Дамбасвайны хубита ехэ байха. Сагай ороодо барилга эрхилхэ гэшэ тон хүнэр юм бээ гээд мэдэжэ ааб даа. Аймагай

хүтэлбэрин толгойлогшо Семен Цыдыпович Цырегоров туһаламжа сагтан үзүүлхэ гадна, барилгын ябасые оорынгоо хараһаа алдадаггүй заншалтай.

Анхандаа энэ хургуулида үншэн, олон хүүгэдэй айл, ганса бэе эхэнэрэй, холын малшадай үхибүүд Хорин, Загарайн, Хэжэнгийн аймагуудһаа гол түлэб абтадаг байһан юм. Мүнөө үедэ хүдоогэй зоной дилэнхинь ажалгүй. Энэл ушарһаа жиһирэй зоной байдал тулоур болонхой. Мүнөө энэ хургуулида хэды үхибүүд хурааб, түрэлхидынь юу хэлгэ бэ гэнэн асуудалда Жамбал Цыренович ингэжэ харюусаба:

- Наяхан үнгэрхэн энэ хуралсалай жэлдэ манда 192 үхибүүн хураба. Эдэ үхибүүдэй олонхи түрэлхид ажалгүйшүүл, тулоур байдалда оронохой. Сагтаа найнаар эдсэхын түлоо манда хурадаг үхибүүд хүүлэй үедэ нилээд олошоронхой. Жэшээ болгон, нэгэ баримта эндэ дурдахамни. Энэ хабар Загарайн аймагай Хара-Хүтэл хууриһаа нэгэ эхэнэр танилдаа ерээд, басага орохөд хураг суугүйгөөр үгы болошоо. Аймагай хуралсалай таһагай шийдхэбэрээр тэрэ басагахан манда оруулагдаа юм. Иимэрхүү байдалтай зоной үхибүүд яһала олон лэ даа.

Манай интернат хургуулин багшанар болон хүмүүжүүлэгшэд сагай бэрхэдэ диилдэнгүй үхибүүдые эрдэм номдо хургаха, хүмүүжүүлхэ

ажал урданайхи мэтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ябуулан даа.

Багшын ажалай ветеран, хүүлэй арба гаран жэлэй туршада ахалагша хүмүүжүүлэгшээр хүдэлмэрилжэ ябаһан Чойбалсан Дашадондокович Багуетвай уулзажа һонирхоодо, ингэжэ харюусаба:

- Манай интернат хургуули оорын онсо түүхэтэй хуралсалай гуламта болодог. Мүнөөнэй энэ хүнэр байдалда үхибүүд зэмтэй бэши даа. Ушар иимэхээ бидэнэр үхибүүн бүхэндэ онсоор ханджа, хожомоо зондоо туһатай хүнүүд болохын тула яһала ородонобди. Манай хургуулин дэргэдэхи искусствын хургуулине даагша байһан, мүнөө үедэ музейе даагшаар хүдэлмэрилдэг Буряад Республикын хургуулин габыата багша Бама Содномович Галанов эдэбхи үүсхэлтэйгээр энэ ажалаа ябуулахаа гадна, зураха нэлдэбэй үхибүүдые уран зурагта хурган. Интернат хургуулин байгуулагдаһанһаа эхилээд эндэ гуша гаран жэлэй туршада таһагаргайгөөр хүмүүжүүлэгшэ ябаһан Ирина Санжимитыповна Мункина хургуулинһаа хүүгэдэй ансамблине хүтэлбэрилэ. Дүй дүршэлтэй эгшэ нүхэрнай оорынгоо бэлигы үхибүүдтэ даамгайханар дамжуулжа, манай хургуулине түлоөлхэн ансамбль уран найханай элдэб шатын харалгануудта шагнай хургуулине нэгэнтэ бэшэ

ээдэбэ. Эдир артистнуудаймнай гүйсэхэдэи урданай дуунууд, хатар Буряадай телевиденер оло дахин харуулагдаһан гэшэ.

Сагай хубилхада, байдалнай нилээд орохон болонхой. Хэрбээ арба гаран жэлэй урдэ гүрэнэй хангалга доро хуралсалайнгаа, хүмүүжүүлэгшэ хүдэлмэринүүдые ябуулаг байһан наа, харин мүнөө үхибүүдэ яжа хоолуулха тухай бодогдоно. Аймагайманай захиргаан манай бэрхэшээнүүдтэ нилээд туһалнашь, энэ талаар яһала хэмжээнүүдые абадаг юм. Бидэ үхибүүдтээ гараа дэлгээд хуудаггүйбди. Нургуулин мэдээд огородой эдэ ургуулха газар үгтэнхэй. Бидэ тэрээн дээрэ үбэлдөө эдихэ хартааба, капуста тариха, намартаа яһала найн ургаса хуряжа абада болонхойбди. Энэ хабартаа үлүү гархан, дабһалхан капустаа худалдаад, даб дээрээ хэрэглэхэ мүнгэшь оложо шадаабди.

Дэлгүүрэй шэрүүн шэнжые ажабайдалда бодотоор үзэхэн энэ хургуулин багшанарта хүмүүжүүлэгшэд хурагшадаа ажабайдалай бэрхэшээнүүдые зоримгойгоор дабажа гарахаар хургаха, хүмүүжүүлхынь хүсэе.

Далай ХУБИТУЕВ.

Хүдөөгэй хургуулин ажабайдалһаа

«ТЭРЭНГИЙН ХАЙНДЭР»

гэж нэрлэгдэн эколого-этнографическа уулзалга хаяхан Дээд-Онгостойн дуулима, Этнографическа музей соо үнгэргэгдэбэ. Энэ уулзалгыг Буряад Республикын Уран зохёолшодой холбооной правленийн түрүүлэгшэ Баир Дугаров, Этнографическа музейн директор Найдан Чимбеев гэгшэд эмхидхэ.

Эндэ Дымбрыловтэнэй гэр бүлын ансамбль (Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой таһар) амаршалгын болон урданай дуунуудыг гүйсэдхэбэ. «Будамшуу», «Амаршалгын», «Хонишон Дула» ба бусад дуунуудыг дуулаба. «Дуунуудни» гэнэн дуунайнь автор, поэт Тимур Гомбожапов ансамбльда баярыг хүргөө.

Хабарай ойе шэмэглэн тэрэнгидэ, байгаалида, инаг

дуранда зорюулагданан шүлэгүүдэ, уянгануудаа позүүд, уран зохёолшод Тимур Гомбожапов, Чингис Гурьев, Александр Лыгденов, Дугар Дылгыров гэгшэд уншажа, шэхэнэй шэмэг болгобо.

Эхэ байгаалин хайхание магтаһан, сахин хамгаалхыг урлалхан уулзалга урматый лэ!

Бэлгима ДОРЖИЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Уран зохёолшод уулзалгын үедэ. Сергей БАЛДУЕВАЙ фото.

Танилсагты: шэнэ нэрэ

Михаил Цыбикжапович Ширапов олон жэлдэ районингоо киносетиин директорээр хүдэлхэн, урагшаа ханаатай, эдэбхитэй соёлой хүдэлмэрилэгшэ, «бурханай үгээн» бэлигтэй хүн. Уран хайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа, «Кармен» опероноо Хозейн ролине уран шадабаритайгаар гүйсэдхэдэгын, шүлэг бэшэдэгын, хошон зугаа үгөөр зоние энеэлгэдэгын, алта, мүнгөөр уран дарха хэдэгын нютагай зон мэдэхэ.

Ажалай ветеранай хүүлэй бүтээлүүднээ дуунда тааруулан бэшэн хоёр шүлэгын толилхомнай.
Тимофей НИМБУЕВ.

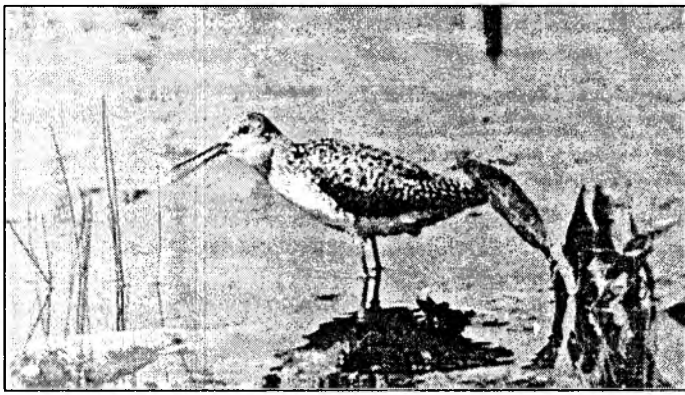
Михаил Цыбикжапович ШИРАПОВ

ШАПСАНА

1.
Орьёл үндэр Шалсаана,
Орон нютагайм шэмэг лэ.
Отог ноён Буурал баабай,
Олон зонойм түшэг лэ.
Хада үндэр Шалсаана,
Хабтагай Худанайм
шэмэг лэ.
Хабсагай шулуун
Сүмэннай
Хамаг зонойм түшэг лэ.
Уула үндэр Шалсаана,
Уужам нютагайм
шэмэг лэ.
Улаан шулуун Сүмэннай
Улас зонойм шэмэг лэ.

2.
Угалза шулуутай
Шалсаанам

Уняархан маная
татамаархан.
Урихан нютаг Хэжэнгэм
Ухаан зүрхыем
татамаархан.
Сахюур шулуутай
Шалсаанам
Сагаахан маная
татамаархан.
Сарюухан нютаг
Хэжэнгэм
Санаан зүрхым
татамаархан.
Унгийн шулуутай
Шалсаанам
Үүлэхэн маная
татамаархан
Үржэл ехэтэй Хэжэнгэм
Үнэн зүрхым татамаархан.

Мүнхэ сэсэн байгаалиннай хайхан...
Н.Г. ДАМДИНОВ.

АЯНАЙ ШУБУУД АЯЛАН БУСАА

Мүнөө зунай хайхан хаһа эхилбэ. Сагай ошохо бүри үдэр ута, хүни богони болоо. Энэ үедэ аянай шубууд аяар холын Африка, Энэдхэг болон урда зүгэй бусад оронуудһаа «тоонто нютагаа» бусажа ерээд байна. Эгээл хүүдэ алтан хараасгай зунай эхеер бии болодог.

Модоной набшаһа намаа хүсэд задаран гаража, хайшаашыг хара-хүхэ ногоон. Хорхой, сохо, шоргоолзон, элдэб эрбээхэйнүүд эндэ тэндэ үзэгдэнэ.

Хада хүбшөөр ябаханда, хүхын дуун эдэлхэ. Тиэхэдэ ой модоной «эмшэлэгшэ» тоншуул хуурай модоной оройе дорьботойгоор даржагануулна. Тоншуулнууд гурбан ондоо

илгаатай байдаг: жэжэ, томо, хаб хара үнгэтэй.

Тала дайдаар, хүдөөгөөр ябаханда, бүбөөлжэн эндэ тэндэ бүбэнэхэ. Гол горхонуудай, нуур сөөрэмүүдэй дэргэдэ элдэб нугаһад, галуун, тохорюун, сахали шубууд олоороо үзэгдэдэг. Жэжэ нугаһадай шуумайлан, галуунуудай хушууран ниидэхэн аятайханаар харагдаха. Дууша шубууд зунай түрүүшын дууга татажа, аяларан жэргэнэ. Эгээл мүнөө бүхы шубууд уурхайнуудаа заһаад, үндэгээ даража эхилдэг. Үглөөгүүр, үүрэй сайжа байханда, ойн соорхойдо хурын нааданай бүбэгэнэлдөөн аяар холоһоо дуулдаха...
Сергей БАЛДУЕВАЙ фототекст.

МЭХЭ ГОХО

(Шог рассказ)

Долгор хүгшөөдэй зунай зулгын, хэрюухэн үглөөгүүр эртэ бодоод, талаа түлижэ, зугараантай сайгаа үнжэгэлэн халаажа ууһанайнгаа хүүлээр, гаража үнедээ һаажэ, бэлшээрэдэнэ гаргаба. Баяр ашаяа хэрюулжэ сайдуулаад, тугал, хонёо урда үндэрэй боорёор адуулаханда, эхээр намнахагүйнэ захижа, хармаандань саахар, печени хэжэ үгөөд эльгээбэ. Тугал, хонид хүхэ ногоо шэмхэлэн, боориин захиар гүйдэнэд. һая гараһан хэнзэ нарй хурьгад эхынгээ хойноһоо даханхайнууд, хожомдоходоо, шашаганаса мааралдаха юм. Үглөөнэй наран һажангар хүхэ тэнгэрийн тэн багта хүржэ ерэбэ. Тэнгэри сэл хүхэ, нэгшые монсогор үүлэн үгы, зуһалан нютагта ааяма халуун бууба. Хонидшыг ааяма халуунда уһанай эрьедэ ошохо, игаажа, һайр шулуун дээгүүр олоороо тэнижэ хэбтэшэбэ. Зарим нэгэниинь бүр-бүр хибэжэ, һажангар эһэлхэдэл гэнэ. Тугалнууд хэбтэхэ юм бэшэ. Залхуурһан Баяр хони, тугалаа хаяад, зуһалан тээшээ гэшхэлбэ. Наран аймшагтай шаггар шарана, уһанда орожо шунгаха гэхэдэн, уһан хүдэйн сэмгыг таһа хүргөөмэ хүйтэн. Уһанай эрьедэ ошохо, нюураа угаагаа, балгахадань, шүдэнүүднэ хүйтэ даажэ, мүнөөл алтан дэлхэй гайхан хараһандал, нойрын сэлмэшэбэл даа. Иигэжэ ябатарын Нимбалайн жалгада тарбагадай хусалдаха дуулаба. Энэниие дуулаханда, Баяр «хайшан гэжэ үбгэн абынгаа гү, али ахынгаа буенэ эрижэ абаха гэшхэб?» гэнэн бодоод абташаба. Түргэхэн гэр тээшээ гүйбэ. Гэрэй

газаа гармуурнуудыг хэжэ һууһан үбгэн абадаа ошохо:

- Урда үндэрэймнай боорёор нэгэ томо самолётто ади бүргэд һабараа аржайланхай, һүүл дээрээ үндэгөө табинхай ниидэжэ ябана. Хэнзэ хурьгадыемнай барижашы болохо. Үбгэн аба, намдаа буугаа бушуу үгыт даа, гэжэ эрижэ туршаба. Долоодохи класста ороһон Баярай ингэжэ хэлэхэдэ, хүгшэн эжын, Родион ахан дүүнэрын сугларанхай, анхаралтайгаар шагнажа, һэргэг болошонхойнууд, иишэ, тишээ харашалжа эхилбэ. Хүгшэн эжын «айһандаа хонидоо талада орхёод ерээш» гэжэ Баярыг хаража орошобо. Үбгэн абан аша хүбүүндээ буугаа үгэхэл баатай болобо. Эгээл энэ үедэн, хүбшэ руу зэриг хоёр адууһнаа һалаһан үрэнүүдыг бэдэрхээ хүбшэ руу гараһан Арслан ахан нютаг соогоо суутай зээрдэ малаан морёороо ержэ зогсошобо. Арслан ехэ һонор ухаатай, шог зугаатай сээр сэдхэлтэй эхэ хөөрүү хүбүүн һэн. Баярай ушараа хэлэхэдэн, морин дээрһэнэ унатарыг, эльгэ, бөөрингөө үбдэтэр энеэбэ. «Ямар бүргэдэй һүүл дээрэ үндэгэниинь тогтохо юм?» гэжэ ханахадаа, дахин энеэдэгэниинь хүржэ, хүхэ ногоон дээрэ газар тэбэрин, эльгэ хатан мухаариба. Тэрэнэй һүүлээр Арслан бараг боложо, «буугаа абаашажа орхи даа» гэжэ хэлэбэ. Баяр бултание мэхэлхэндэ ехэ зэмтэй юумэ буугаа абаашажа үлгэбэ. Энэһнээ хойшо гэртэ хинийн Баярай үгэдэ үнэншэхээ болёо һэн гэлсэдэг.

Амгалан БУДАЕВ,
БГУ-гай оюутан.

* БОРИС СУНГРАПОВ: «ХҮҮГЭД - МАНАЙ НАЙДАЛ»

Борис Бабасовичы, минии шабиие Буряад Республикын Телесентровскэ һунгуулин 50-дахи округһоо Арадай Хуралда кандидат аар дэб-жүүлэгдээ гэжэ мэдээ, эхээр баярлаба.

Хүн болохо баһаһа гэдэг тон зүб: Зэдын аймагай Дэрэстэй тосхондо табан үхибүүдтэй эбтэй, ажалша, нютагайхидтаа хүндэтэй Сунграповтанай бүлэ ажаһууһан юм. Ехэ хүбүүниинь Борис урагшаа ханаатай, өөрынгөө хүсэдэ хүрэхэ гэжэ оролдодог, нүхэд соогоо дорюухан, аха эжыгээ хүндэлдэг, зулгы зантай байгаа бэлэй. Өөрөө залуушуулай дунда спортоор, илангаяа санаар мурсые эмхидхэдэг һэн. Журамтай, томоотой абари зангын бидэ, багшанар хайшаагаһа һэмдэ. Удангүй сэрэгэй албанай хүүлээр, багшанарай институт амжалтатыйгаар дүүргэжэ, комсомолой болон партийна ажалда эдэбхитэйгээр ябажа, саашадаа Новосибирскын партийна дээдэ һургуули дүүргээ. Мүнөө хотын 45-дахи һургуулин директорээр хүдэлхэдөө, үнэн зүрхэнһөөн хүүгэдэй һуралсалда ханаагаа табижа, тэдэндэ тухалха гэжэ оролдоно: мүнөө зунай амаралтын үедэ 40 үхибүүдыг тэдхэжэ, түлбэригүйгөөр һургуулидаа амаруулна; хотын хүүгэдэй ордондо округингоо һурагшадыг элдэб мэргэжэлтэй кружогуудто түлөөлөгүйгөөр ябуула гэнэн хэрэгын хайшаалтай. Сагай хатуу орёо үедэ шадалгүй зондо туһа хүрэхэ гэжэ программа соогоо хараална.

Гэр бүлэдөө гурбан хүүгэдээ зүбөөр хүмүүжүүлжэ, эрдэмдэ һургажа, хани нүхэртэйгөө, хоёр ашанараа харалсан, эбтэй зетэй ажаһуудаг.

ХУНГАШАД ДУУГАА БОРИС БАБАСОВИЧТА ДУРАТАЙГААР ҮГЭХЭ БЭЭЭ ГЭЖЭ НАЙДААН Х.ГОЧЕЕВА, БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАБЬЯТА БАГША.

Хэрбээ Борис Бабасович СУНГРАПОВ Буряад Республикын Арадай Хуралы депутат болоо һаа, нимэ хэрэгүүдыг ябуула:

- бүхы хүүгэдые түлөөлөгүйгөөр һурагын түлөө оролдохо;
- үншэн, хаясаанай хүүгэдэ энхэрэл үзүүлэхэ, бэлигтэй хүүгэдыг дэмжэхэ;
- бүхы зоний, тэдэнэй тоодо багшанарай байдал бусадага һаагүйгөөр һайжаруулаха;
- һурагшадай түлөөлөгүйгөөр хоолохын тула оролдохо;
- хүүгэдэй сээрлигүүдэй байдал һайжаруулаха;
- городой номой сангуудта оюутадай болон һурагшадай түлөөлөгүйгөөр номуудыг хэрэглэдэг болохын тула оролдохо;
- пенсионернүүдыг социальна талаар хамгаалха, тэдэнэрэй элүүр энхыг түлөөлөгүйгөөр хамгаалха;
- городой транспорт соо пенсионернүүдыг түлөөлөгүйгөөр, горо шадархи транспорт соо хүнгэлэлтэйгөөр ябуулхыг оролдохо;
- олзын хэрэг эрхилэгшэдэй тала хараха, хэрэг ябуулжа шадаха зоние дэмжэхэ;
- микрорайонуудта хүүгэдэй наадаха талмай газарнуудыг баруулаха;
- 113-дахи микрорайондо байһан һургуули барижа дүүргэхэ;
- һурагшадай һуралсал болон хүмүүжэлгэ дээшлүүлхын тула һургуулинуудта материално-техническэ бааза байгуулаха.

* ТҮРЭНЭН НЮТАГ, ТҮРЭЛ ДАЙДА

Миллионхоо олон зоной хуудар Буряад Республикын Президентын албан тушаал хагаа аргагүй ехэ харюусалгатай, элдэб халбарин ажал ябуулгада гүнзэги мэдэсэ эрихэн тушаал болоно.

Буряад Республикын Президентгэ кандидат Игорь Михалёв оройдоол 34 наһатай юм. Тэрэ хүдөө ажыхын институт дүүргээ. Россин Эрдэмэй Академиин Сибириин таһагай БИЕН гэжэ институтдай уряалаар акционернэ бүлгэмэй генеральна директор болоо, хоморой шухаг технологшуудыг зохион үйлэбэрше нэбтэрүүлгэдэ

хабаадалсаа.

Буряад Республикын Президентын захиргаанга хүдэлхэн дүршэлтэй – комитетэй түрүүлэгшэ байгаа юм.

Һунгагшагтай уулзахадань, хүдөөгэй зон ханаата болохоноо мэдүүлнэ: хотого ажаһууһан хүн хайшан гэжэ олон халбарита хүдоо ажыхы хүтэлбэрлэжэ шадаха юм?

Зарим тэдэ асуудалнуудта харюу үгэһыен «Буряад үнэн» газетэдэ толилнобди.

- Республикын хүдоо ажыхын байдал ямар гэжэ сэгнэнэбта?

- Байдал хүндэ юм ааб даа. Мүнгэн һангай нөөсөнүүдэй дутадал, гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ үгы байлга хүдөө ажыхын үйлэбэриин саашанки уналгада асараа. Бүхэли дээрээ республикын мяханай үйлэбэри 1977 онойхитой жэшэхэдэ, 29 процентээр доошолоо. Яруунын, Хэжэнгын, Хориин ба Хойто-Байгалай районуудһаа бэшэ тээ хааһагүй тиймэ байдал. Һүнэй үйлэбэри 15 процентээр доошоо ороо, илангаяа Хэжэнгэдэ эхээр доошолоо - 15%, Баргажанда - 56%, Хурамханда - 36%.

Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай ба Тарбагатайн аймагуудта һү наалга нэгэ бага дээшэлээ. Улаан-Үдэдэ ба Северобайкальск хотонуудта зоной һү абаха дуратай дээрһээ хото шадар һү үйлэбэрлэгэ дээшэлжэ байна. Мухар-Шэбэртэ нэдондоной ургасын шанаржуулан хуурай тэжээл эхэ байгаа, мүн эндэхи шэнгээр тоһоной заводтой коопераци хаанашы хүдэлнэгүй.

Бүхыдөө хүдөө ажыхын предприятинуудта 1998 оной 1-дэхи квартал соо 5860 тонно һүн гаргагдаа, энэнь 80-яад онуудта орходоо, 6-7 дахин бага болоно. Нэгэ үнэһинээ һаһан һүнэй хэмжээн 2,1-2,2 дахин доошолжо, 1030-1060 килограммда (рекорд) хүрөө. Харин тийхэдэнь Швейцарида ямаадын дунда зэргээр 1100 килограмм гүгэдэ, Израильда хонин бүхэһинөө 800 килограмм һүн һаагдадаг байха юм.

- Буряадта мал ажыхын байдал тухай юун гэхэ байна?

- Мүнөө сагта хамтын ажыхынуудта мал ажалай продукция хэмжээн бүхы талаараа унажа байна. Харин бүхэли дээрээ үмсын ба хамһабариин ажыхынуудыг оруулан тоолобол, мяха, һүнэй үйлэбэри доошолоо үгы ёһотой. Мүнөө сагта эдэ зүйлүүдэй 65-75% үмсын халбарита тудана. Улаан-Үдын, Гусиноозёрскын дэлгүүрүүдэ гүйсэд дүүрэнхэй. Сэнгүүдыншы яһала таарамжатай: һүн - 3 түхэригтэ, мяхан - 15-25 түхэригтэ. Каллори, белок мэтээрнь тоолобол, хүн үдэр соо 1 литр һү, 500 грамм хилээмэ хэрэглэдэг, хамтадаа 5 түхэриг гэхэ гү, али хахад литр пивын, үгы һаа, 2 пачка болгар тамхиной сэнгэй болоно. Багашы һаа, ингэжэ жэшэхэдэ, ойлгосотой болоно. Эрхүүдэ гү, али Красноярскда һуугша хүнэйхитэй Буряадай һунгагшын нимгэхэн халааныг жэшэхэдэ, олон юумэн элирдэг.

Эрхүүгэй гү, али Усть-Ордын таряшан

манайхиһаа 4-5 дахин баян, энэнь хадаа өөрын хэдэн шалтагаантай. Эрхүүгэй областьта манайхиһаа зайн гал үнэгүй, газарынь үрэжэл эхэтэй. Манда реформонууд хахад харгыда тогтошоод, таряшаниие үбдэг дээрһин тэмээшээлүүрн һуулгаа. Энэһинэй тайлбари тодорхой юм. Техникын,

түлишэ-тоһодолгын материалнуудай сэнгүүдэй һэлгэсэлгэ тухай олон мэргэжэлтэд, хүтэлбэрлэгшэд, ажыхы эрхилэгшэд ба дээдэ зиндаагай хүтэлбэрлэгшэд хэлэхэдэ, зарим тэдэ юумые балартууһа. Сэнгүүдэй оидоо байха аргань үгы юм - манай хүдөөгэй халбаринн хүдэлмэришэнэй ажалай бүтээсэ хилын саанахиһаа 10 дахин бага, харин машина бүтээлгын халбарита 30 дахин бага юм. Сэнгүүдэй ямар зэргэсүүлгэ тухай хэлэхэб даа?

Промышленна халбарита Баруунай ба Зүүн зүгэйхиһөө бүришы ехээр үлэнэбди. Манай индустриин иигэжэ үлэһы олон зон тусхайлһагүй. Энэһинээ боложо манай промышленна гигантнууд - прибор бүтээлгын завод, авиазавод болон бусад тогтошонхой.

Мяханай, һүнэй үйлэбэриин хамтын ажыхыһаа хубиин ажыхыда шэлжэн ороһонинь хамтын мал ажыхын адуун халбаритаһаа ашаг үрэгүй, олзогүй байдалаар тайлбарилгана. Хамһабариин ажыхын нэгэ үнээн колхозой гурбан үнэсэндэ адли, үмсын малай тэжээл 2-3 дахин үнэгүй, малай байра сэбэр, хуурай, дулаан.

Республикын таряан ажал мүн ээ доройтонги байдалда оронохой. Ороһото

ургамалай ургасын 1 гектарһаа 10 центнер абтахадань, таряан ажал ашаг үрэтэй болодог, ургасын дээшэлхэдэ, ашаг үрэнэ 2-3 дахин дээшэлдэг. Тиймэһээ Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Бэһүүрэй аймагууд уларилай таарамжатай, ургасын эхэ дээрһээ нэгэ бага һайн байдалда гэжэ тоологдоно. Тийбэшые үнэтэй техникэ, түлишэ-тоһодолгын зүйлүүдые абаха баатай дээрһээ тэндэхи ажыхынууд баһал тогтууригүй байдалтай.

- Зоорин мэдэлэй элдэб түхэлэй ажыхынууд тухай юун гэхэбта?

- Мүнөө тогтоод байһан экономика байдалай эрхээр олон халбаринн түхэл ба ажыхы эрхилэлгын түхэлүүдэй олон арганууд хэрэгтэй: ороһо тарянай, малай тэжээлэй хамтын үйлэбэри болон мал ажыхын халбарине хубиин олзын хэрэгээр эрхилэлгэ.

Хоёрдохи зүйльнь болбосоруулгын халбаритай суг хүдэлхэ кооперациин аргаар ябуулагдаха ёһотой.

Мяха, һү, ноһо ажыхынуудай ба предприятинуудай хоорондоо сэхэ худалдалга - абалгын хойшолоһоо болоно, Улаан-Үдын гормолзавод хосороо шахуу, мүн Улаан-Үдын мяхаконсервын комбинат ба парин-сэмбын комбинат тэрэ туйлда хүрөөд байна. Уг

зорилгонуудай эсэргүү шэглэлтэй байлга эрхэ бэшэ шиидхэхээр байдагынь шиидхэжэ боломоор бэшэ зүрилдөөнүүдтэ түлхидэг, гапсал кооперациин аргаар ээ, зорилго нэгдүүлһинэй ба продукция худалдалгын олзо оршоо тогтоогдомол гуримаар хубаһанай туһаар хүдөө ажыхын халбаринн ашаг үрэ хангагдаха зэргэтэй.

Минии һанахада, хаамал түхэлэй «Нарин сэмбын мануфактура» бүлгэм доройтохо болонхой. Юуб гэхэдэ, хонишоной ажалай хуби (ноһоной) костюмай сэндэ оройдоол 1 процент болоно, харин хилын саана тэрэ хубинь 15-19 процентэдэ хүрэдэг юм.

Гол шалтаг гэхэдэ, мүнөө сагта ноһо үйлэбэриин өөрын үнэ сэн тэрэниие худалдалгын сэнһээ 5-7 дахин эхэ, тиймэһээл 80-яад онуудай һүүл тээшэ байһан 1 миллион хонидой тоотолгойһоо 200 мянган хүрэтэр унаад, хоролгонь саашаа үргэлжэлжэ байна.

Хүдөө ажыхыг хэргээн бодхоохын тулада түгэс хүгжэлтэтэй ороһуудта шэнгээр тэрэниие тэдхэхэ, мүн тийхэдэ налогуудһаа сүлөөлхэ хэрэгтэй.

Буряадай Президент болобол, би тэрэниие бүтээхэб!

* НУНГУУЛИН ТЕЛЕЦЕНТРОВСКЭ 50-ДАХИ ОКРУГҺОО БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАДА КАНДИДАТ ШОПХОЕВ Виталий Михеевич

Амаралтада гараһан подполковник Афганистанай дайнай ветеранууд республиканска советэй түрүүлэгшэ Ш.М.Шопхоев Буряад Республикын дайнай болон ажалай ветерануудай советэй гэшүүн Россин Федерациин коммунист парти гэшүүн.

В.М.Шопхоев 1949 оной январинда Эрхүү хотодо алба хаагшадай бүтээ түрэнэ. 1970 ондо УВВАКУ агууртэ Дальневосточно, Приволжск, Забайкалийн болон Туркестанай сэрэг округуудта албанда ябаһан. 1985-1990 онуудта Афганистанай дайны хабаадаа. Гэр бүлэтэй, хоёр хүүбүүтэй.

Буряад Республикын Арадай Хурадай депутатай ажаябуулга һунгагшадтай эрилтэ, захяануудтай, мүн Правительствоын зоной тала баримтгалын социальнэ-экономика харан шэглэлтэй нягта холбоотойгоор ябуулагдаха ёһотой. Хэрбээ Виталий Михеевич Шопхоев депутат болоо һаа, эдэ эрилгэнүүдые топ наринаар хараада абажа, гол түлэб иимэ шэглэлүүдые баримтгалан ябаха:

- түлөөһөгүйгээр зоной элүүр энхыг хамгаалга, гэр байраар хангалга, эрдэс олгуулга; хүгшэн, ажаллажа шадахагэр зоной социальна талаһаа хамгаалга; - зоной алдаһан мүнгэн зөөриин бусаалга (Мотом-банкһаа, Байкал-инвестһээ г.м.);

- Россин Федерациин «Ветеранууд тухай», Буряад Республикын «Буряад Республика доторхи залуушуулай гүрэнэй политика тухай» Хуулинуудыг бэсүүлгэ;

- армида зоной хүндэтгэйгээр хандса хэргээлгэ, амаралтада гараһан алба хаагшадта, интернационалистэ сэрэгшэдтэ, илангаяа «Конституциин уялга» дүүргээбди гэжэ мэхэлүүлһон Чечняда албанда ябагшадта хуулиин ёһоор туһаламжа үзүүлгэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахмад редактор А. Л. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахмад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахмад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудыг даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Редакциин телефонууд: ахмад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахмад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариин - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон полигикын-21-63-86 (даагшань), 21-34-05, 21-55-97, соёлой,түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээсэлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-кэрректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй-21-66-76.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтерн - 21-23-67, вахта - 21-60-91. Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлыгэ хазагайрууһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.